

Gheorghe DĂNIȘOR

**FILOSOFIA
DREPTURILOR OMULUI**

Universul Juridic

București

-2011-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2011, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
STAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DĂNIȘOR, GHEORGHE**

Filosofia drepturilor omului / Gheorghe Dănișor. -

București : Universul Juridic, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-547-5

341.231.14

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

PREFAȚĂ

A sosit vremea ca și în țara noastră, la nivel academic, să încolțească spiritul critic, cel care în demersul său mătură în cale lenea gândirii ce se mulțumește cu ce îi este dat preluându-l fără a-l privi cu un oarecare scepticism. După cum se știe, îndoiala carteziană este cea care a pus bazele modernității. Oare, noi nu avem la rândul nostru dreptul să ne îndoim de fundamentele spirituale ale modernității? Lenea spiritului duce către dogmatism, trezirea sa conduce către criticism. Nu este vorba de un criticism închis în sine, suficient sieși, ci de un criticism care să-și găsească deschiderea către real. Spiritul în substanța sa trebuie să fie prin excelență critic, cu condiția ca scopul criticii să fie apropierea de real. De aceea, critica nu se îndoiește de real, ci de modalitățile de surprindere a acestuia. Este remarcabil faptul că unii juriști, mai cu seamă din generația mai tânără, au o atitudine critică cu privire la activitatea normativă și jurisprudențială, aducând un suflu nou în doctrină.

Elaborarea acestei lucrări s-a vrut din capul locului critică cu privire la un domeniu sensibil al vieții noastre teoretice și practice, și anume domeniul drepturilor omului. Sunt pe deplin conștient de dificultatea abordării unui domeniu care a fost și este destul de controversat, mai ales că în sfera drepturilor omului amestecul politicului este inevitabil. Or, acolo unde intervine politicul, lucrurile se complică de fiecare dată.

Sunt conștient, de asemenea, că oricât m-am străduit, lucrarea este departe de a fi perfectă. Probabil că cititorul atent va avea prilejul să critice anumite părți ale sale, să constate, probabil, inconveniente și teme care nu au fost suficient lămurite. Dar oare există vreo lucrare teoretică în care să nu existe imperfecțiune? De aceea, cu sinceritate apelez la indul-

gența cititorului, mai ales că unele imperfecțiuni se datorează și faptului că în doctrina românească drepturile omului, din câte știu eu, nu au fost tratate din punctul de vedere al filosofiei. Datorită acestui fapt, sprijinul teoreticienilor, în speță al filosofilor din România, este aproape inexistent. Acest lucru nu este un prilej de mândrie, ci, mai degrabă, de dezamăgire pentru că mi-ar fi fost mai ușor în întreprinderea mea să găsesc un filon românesc de gândire din care să mă hrănesc spiritual.

Scopul lucrării este acela de a descoperi fundamentele drepturilor omului¹. Odată descoperite, întrebarea care m-a dominat este următoarea: care sunt implicațiile pe termen lung ale drepturilor omului pentru societatea omenească? Concluzia la care am ajuns este aceea că pe termen lung drepturile omului încurajează egoismul în dauna spiritului comunitar. De ce? Pentru că ele favorizează individualismul fără a-l menține în echilibru cu comunitarismul. Nici nu se poate altfel, din moment ce individualismul este temeiul drepturilor omului. De aceea, critica drepturilor omului devine o critică a modernității care, la rândul ei, este întemeiată pe individualism.

Cartea de față, în măsura în care a reușit, încearcă o paralelă între dreptul natural și drepturile omului. Fac parte drepturile omului din dreptul natural, sau ele sunt o creație a dreptului pozitiv? Există o deosebire între drept și drepturi? Dacă există, înseamnă că drepturile omului nu aparțin dreptului, dacă avem în vedere că în dreptul natural este vizată *relația*, și nu omul. Cu alte cuvinte, dreptul este, de fiecare dată, *entre-deux*, el nu vizează niciodată o singularitate: *omul*. Mergând mai departe, se poate spune că dreptul natural nu este subiectiv. Dreptul subiectiv, invenție a pozitivismului nominalist, apare târziu, către sfârșitul Evului Mediu și este preluat de

---

¹ Este vorba, cu preponderență, de drepturile omului din prima generație care au ca temei individualismul, cel care a marcat substanțial destinul modernității până în zilele noastre.

modernitate. Drepturile omului sunt o continuare a acestei orientări nominaliste. Până la Revoluția franceză de la 1789, termenul de drepturi ale omului nu era cunoscut. De aceea, se susține, și pe bună dreptate, că el este o invenție care a avut menirea de a crea o nouă autoritate care să înlocuiască autoritatea divină. Temeiul autorității a fost găsit în *om* și în voința sa.

Este foarte greu acum să se renunțe la drepturi sau, mai bine zis, acest lucru este imposibil fără a crea dificultăți insurmontabile. Ceea ce se poate face și, cu siguranță, acest lucru este posibil, este aducerea în echilibru a drepturilor cu spiritul comunitar, considerând că drepturile individuale nu pot exista decât în măsura în care *relațiile* dintre oameni se modifică substanțial. Vreau să spun că libertatea, spre exemplu, nu se poate manifesta decât pe fundalul unei societăți bine ordonate. Nu poate beneficia de libertate decât un om care este în relații optime cu ceilalți. Pornind de aici, revenirea la dreptul natural este absolut necesară.

Oamenii fac parte dintr-o țesătură de relații de o complexitate de necuprins cu mintea și nu-și duc existența într-o independență izolatoare. În acest sens, este remarcabil ceea ce susține Platon în dialogul său *Omul politic*: „să zicem că acesta este scopul «țesăturii» de către practica politică: un «caracter» complex format din oameni curajoși și oameni chibzuiți: și aceasta se întâmplă ori de câte ori arta regală, adunând la un loc viețile acestora prin armonie și prietenie, desăvârșește astfel cea mai măreață și mai bună «țesătură»; și învelind cu ea pe toți cei din cetăți, sclavi și oameni liberi, îi cuprinde în această «împletitură» și, fără să lipsească cetatea vreodată de ceva, îi asigură toată fericirea care i se cuvine, o conduce și o îndrumă”¹.

---

¹ Platon, *Omul politic*, în *Opere*, vol. VI, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 472.

La această «țesătură» dreptul trebuie să-și aducă aportul său specific. Omul face parte vrând-nevrând din această «țesătură», iar dreptul trebuie să-i asigure fericirea realizând o împletitură de relații din ce în ce mai bună. Drepturile omului tind să treacă în umbră țesătura relațiilor pentru a lua în considerație doar un element al acesteia, omul. Eroarea este evidentă.

Cartea de față pledează pentru echilibrul între justiție și libertate și încearcă să se conformeze maximei încărcate de semnificații: „libertate pentru fiecare și justiție pentru toți”.

Dacă am reușit rămâne la aprecierea cititorului.

Segarcea

20.02.2011

Partea I

**DREPTURILE OMULUI
ÎN GÂNDIREA MODERNĂ**

Capitolul I

CIRCUMSCRIEREA CONCEPTULUI DE DREPTURI ALE OMULUI DIN PRIMA GENERAȚIE

Secțiunea I

Noțiuni preliminare

Pentru început, nu poate fi vorba decât de o circumscriere aproximativă a conceptului de drepturi ale omului care se va preciza pe măsură ce vom înainta în surprinderea complexității sale. Pentru a simplifica, se poate spune că drepturile omului (este vorba de drepturile omului din prima generație) vizează relația ce se instituie între individ și autoritatea politică sau, altfel spus, drepturile omului nu sunt altceva decât prerogativele de care dispune individul în raport cu autoritatea politică. Drepturile omului din prima generație circumscriu o sferă privată „sacră” în care puterea de intervenție a statului este serios limitată: sfera privată a individului, cu alte cuvinte, este inviolabilă. Această limitare a puterii de intervenție a statului în sfera privată are drept corespondent ceea ce se afirmă drept libertăți fundamentale ale individului.

Întrebarea care se pune este următoarea: există vreo restrângere a acestor libertăți fundamentale sau, mai bine zis, există posibilitatea ca statul să intervină pentru a limita libertatea individuală? Răspunsul este afirmativ, cu condiția însă ca această intervenție să fie strict controlată prin lege. În temeiul legii, libertatea mea încetează acolo unde începe libertatea celuilalt. Restrângerea de care este vorba este conținută în *Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului* în care se

stipulează expres: „Libertatea considerată în a putea face tot ceea ce nu dăunează altuia: astfel exercițiul drepturilor naturale ale fiecărui om nu are limită decât pe acelea care asigură celorlalți membri ai societății folosirea aceluiași drepturi. Aceste limite nu pot fi determinate decât prin lege”. Referirea la lege pune în evidență faptul că limitarea drepturilor este supusă unui control strict (prin intermediul judecătorului), înfăptuit în temeiul legii. Este foarte important că *Declarația* face referire la lege și mai ales că face precizarea că „legea este expresia voinței generale”. Această ultimă prevedere cuprinsă în art. 6 din *Declarație* dă un anumit sens drepturilor omului și anume, acela că „libertatea este independentă față de voința arbitrară a altuia”. Este evident că *Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului* are în vedere concepția rousseauistă conform căreia, în baza contractului social, „fiecare asociat se unește cu toți și nu se unește cu nimeni în particular; el nu se supune astfel decât lui însuși și rămâne în felul acesta liber ca înainte”. Din câte se observă, atât *Declarația*, cât și concepția lui Rousseau vizează independența unei persoane în raport cu o altă persoană. Din acest punct de vedere, libertatea are două accepțiuni: una negativă, în sensul că libertatea presupune absența oricărei restricții sau constrângeri din partea altor oameni și una pozitivă care presupune intervenția noastră în alegerea circumstanțelor de gândire și acțiune.

Limitarea libertății de care vorbește *Declarația* presupune un alt termen, și anume pe acela al *coerciției*. „Prin coerciție înțelegem controlul mediului sau circumstanțelor unui individ de către altcineva, astfel încât pentru a nu exista un rău mai mare, el este forțat să acționeze nu pe baza unui plan propriu, coerent, ci pentru a servi interesele celui alt”¹. Limitarea libertății este percepută ca venind din partea altui individ. Acesta

---

¹ Friedrich A. Hayek, *Constituția libertății*, Institutul European, 1998, p. 44.

pare a fi și sensul *Declarației*. La o lectură atentă însă, se poate observa că această coerciție implică puterea, iar drepturile omului nu vizează numai raportul între indivizi, ci raportul individului cu puterea politică. Individul trebuie să posede un domeniu privat asigurat în care puterea politică să nu poată interveni. Domeniul privat „presupune existența unei sfere cunoscute, în interiorul căreia circumstanțele să nu poată fi influențate de altcineva, persoanei respective lăsându-i-se doar alternativa prescrisă de altcineva”¹.

Dacă o altă persoană nu poate limita libertatea mea de a acționa, prin alegerea unor circumstanțe în concordanță cu țelurile mele, atunci cine este în măsură să-mi limiteze libertatea, de așa manieră încât să pot afirma că libertatea mea încetează acolo unde începe libertatea celuilalt? Se poate susține că limitarea poate fi de natură morală și aceasta pune în joc un concept moral, și anume pe acela al autolimitării. Știm bine însă că un astfel de concept nu este suficient, cu toate că este necesar, astfel că măsura limitării libertății individuale revine puterii politice prin intermediul coerciției și acest lucru în numele legitimității sale.

Deja se conturează două sfere care sunt într-o legătură intrinsecă: pe de o parte, individul cu sfera drepturilor sale intangibile, circumscrise în sfera privată și, pe de altă parte, puterea politică investită cu forța de a constrânge. Din această perspectivă, se creează o contradicție între libertatea individuală și puterea politică pentru că libertatea este în relație de excluziune cu puterea care o limitează prin constrângere. Pentru a conviețui, este necesar ca puterea de coerciție să fie, la rândul ei, limitată. Dacă coerciția este necesară pentru a face posibilă organizarea libertăților, este tot atât de necesar ca exercitarea coerciției să fie limitată și să fie aplicată pentru a se evita coerciția însăși care poate veni de la persoanele parti-

---

¹ *Ibidem.*